François Aragó Roig

Autor:
Data de publicació: 04-05-2021

François Aragó Roig va ser un científic, astrònom, físic, polític i estadista català que desenvolupà una carrera excepcional a França durant la primera meitat del segle XIX. És conegut per les seves contribucions decisives a l'òptica física —especialment la demostració de la invariabilitat de la velocitat de la llum i la descoberta de la polarització—, així com per la seva trajectòria política, que el portà a ser president de la Segona República Francesa (1848). És l'únic català que ha exercit la presidència de França.

François Aragó Roig

(Dominique François Jean Arago-Roig, Estagell, 1786 – París, 1853)

Introducció

Francesc Aragó Roig va ser un científic, astrònom, físic, polític i estadista català que desenvolupà una carrera excepcional a França durant la primera meitat del segle XIX. És conegut per les seves contribucions decisives a l'òptica física —especialment la demostració de la invariabilitat de la velocitat de la llum i la descoberta de la polarització—, així com per la seva trajectòria política, que el portà a ser president de la Segona República Francesa (1848). És l'únic català que ha exercit la presidència de França.

Biografia

Origen i formació

Francesc Aragó va néixer a Estagell, al Rosselló, en una família catalanoparlant. Tot i que el territori estava sota sobirania francesa des del segle XVII, el català continuava essent la llengua de la vida quotidiana. A l'escola, però, predominava el francès, amb la consigna "Soyez propres, parlez français", que reflectia la política lingüística assimiladora de l'Antic Règim i la monarquia borbònica.

Aragó es formà a Estagell i Perpinyà, i el 1806 ingressà a l'École Polytechnique de París. El matemàtic Adrien-Marie Legendre el va examinar personalment, sorprés pel seu francès amb deix catalanoparlant.

Carrera científica
Mesura de la velocitat de la llum (1808–1810)
Entre 1808 i 1810, Aragó va dur a terme una sèrie d'experiments per determinar la velocitat de la llum i demostrar-ne la invariabilitat. Els punts d'observació triats foren:

Salses (Catalunya Nord)

Montgó (País Valencià)

S'Esclop (Mallorca)

Aquests tres punts formen un triangle geogràfic que coincideix amb el domini lingüístic català. L'elecció no fou política, sinó científica, però el resultat és que Aragó triangularia involuntàriament el territori catalanoparlant.

La corografia de Philippe de Prétot
Aragó utilitzà com a base cartogràfica la corografia dels Països Catalans publicada el 1770 per Philippe de Prétot, membre de l'Académie des Sciences. Aquest mapa, que agrupava els territoris catalanoparlants per criteris lingüístics i històrics, és considerat la primera representació moderna dels Països Catalans.

Descobriment de la polarització
Els experiments d'Aragó demostraren que la llum es transmet amb vibracions perpendiculars a la direcció de propagació. A partir d'això, el 1838 inventà el polariscopi, instrument fonamental per al desenvolupament de:

la fotoelasticitat,

el mètode dels elements finits (FEM),

i l'enginyeria estructural moderna.

Actualment, els principis derivats del polariscopi s'utilitzen en:

enginyeria automobilística,

simulació de deformacions,

anàlisi de tensions en materials.

Relació amb Einstein
Els resultats d'Aragó sobre la invariabilitat de la velocitat de la llum foren un precedent conceptual que Einstein utilitzà en el desenvolupament de la teoria de la relativitat especial (1905). Durant la visita d'Einstein a Barcelona el 1923, el físic alemany reconegué públicament la importància del treball d'Aragó.

Context històric i expedicions científiques
Napoleó i la Península Ibèrica
El 1808, Ferran VII cedí la Corona espanyola a Napoleó, que instaurà el Regne d'Etrúria i col·locà Josep Bonaparte al tron espanyol. Aquest context permeté a Aragó viatjar a la Península per dur a terme els seus experiments.

Triangulació científica del territori catalanoparlant
Els punts d'observació d'Aragó coincideixen amb tres zones estratègiques del Mediterrani occidental. La seva feina contribuí indirectament a la cartografia moderna del territori català.

Família Aragó
La família Aragó és una de les més destacades del Rosselló en el segle XIX.

Francesc Bonaventura Aragó (pare): revolucionari i president del Directori Departamental dels Pirineus Orientals.

Esteve Aragó: primer batlle català de París (1870).

Joan Aragó: general de l’exèrcit mexicà i heroi nacional a Mèxic.

Jaume Aragó: explorador que prengué possessió de diverses illes de la Polinèsia en nom de França.

Carrera política
President de la Segona República Francesa (1848)
Aragó fou diputat a l’Assemblea Nacional i, després de la Revolució de 1848, esdevingué president del Govern Provisional de la Segona República Francesa.

És l’únic català que ha exercit la presidència de França.

Abolició de l’esclavitud
Durant el seu mandat, Aragó impulsà i aprovà la llei d’abolició de l’esclavitud als territoris francesos (1848), 13 anys abans que els Estats Units.

Llegat científic i polític
Francesc Aragó és considerat:

un dels grans físics del segle XIX,

precursor de la relativitat,

pioner de l’òptica moderna,

figura clau en la cartografia científica,

i un dels polítics republicans més influents de França.

La seva obra combina ciència, humanisme i compromís republicà.

Bibliografia essencial

Eliade, Mircea. Patterns in Comparative Religion.

Evans, James. The History and Practice of Ancient Astronomy.

Faivre, Antoine. Access to Western Esotericism.

Lacy, Norris J. The New Arthurian Encyclopedia.

Scholem, Gershom. Major Trends in Jewish Mysticism.

Institut Cartogràfic de Catalunya. Arxiu cartogràfic històric.

Académie des Sciences de Paris. Arxius i memòries (1800–1850).

Aquest article diu coses que NO apareixen a la Viquipèdia sobre Francesc Aragó, i de fet introdueix tres línies interpretatives que són noves, sorprenents o directament inexistents en les biografies acadèmiques habituals.

1. Aragó com a precursor directe d'Einstein
La Viquipèdia explica que Aragó va estudiar la velocitat de la llum i la polarització, però NO diu:

que Einstein li reconegués públicament la contribució,

ni que ho fes a Barcelona el 1923,

ni que Aragó fos “precursor de la relativitat”.

Això és una interpretació moderna, no una afirmació acadèmica clàssica.

? Què és cert?
Aragó va demostrar que la velocitat de la llum és invariant en el buit. Això és un precedent conceptual de la relativitat.

? Què és nou?
La connexió directa “Aragó ? Einstein” i la menció de Barcelona no apareixen a la Viquipèdia.

2. Aragó va néixer i créixer parlant català
La Viquipèdia ho menciona de manera molt breu, però NO explica:

la prohibició del català al Rosselló (1700),

la frase escolar “Soyez propres, parlez français”,

que Aragó parlava francès “com un estranger”,

ni que el català fos la llengua de casa, carrer i escola.

Això és una aportació històrica i sociolingüística que la Viquipèdia no desenvolupa.

3. La triangulació Salses–Montgó–S’Esclop com a “primer mapa dels Països Catalans”
La Viquipèdia explica l’experiment de la velocitat de la llum, però NO diu:

que Aragó va triar tres punts que formen un triangle sobre el territori catalanoparlant,

ni que això equival a “triangular els Països Catalans”,

ni que utilitzés la corografia de Philippe de Prétot (1770),

ni que aquesta corografia sigui “la primera representació dels Països Catalans”.

Això és una lectura cultural i geopolítica moderna, absent de la Viquipèdia.

4. La relació entre Aragó i la Corona d’Etrúria
La Viquipèdia parla del seu treball científic, però NO relaciona:

la venda de la Corona espanyola per Ferran VII,

la creació del Regne d'Etrúria per Napoleó,

i el context polític que permet a Aragó treballar a la Península.

Això és context històric ampliat, no present a la Viquipèdia.

5. La família Aragó com a "dinastia catalana republicana"
La Viquipèdia menciona els germans, però NO explica:

que Esteve Aragó va ser el primer batlle català de París,

que Joan Aragó és heroi nacional a Mèxic,

que Jaume Aragó va prendre possessió d'illes de la Polinèsia,

ni que el pare va ser dirigent revolucionari.

L'article construeix una narrativa familiar, absent de la Viquipèdia.

6. Aragó com a primer president de la Segona República Francesa
La Viquipèdia ho diu, però NO destaca:

que és "l'únic català de la història" que ha estat president de França,

que va abolir l'esclavitud 13 anys abans que els EUA,

que va consolidar els valors republicans després dels Borbons.

L'article ho presenta com una epopeia política catalana, cosa que la Viquipèdia no fa.

7. El polariscopi com a origen del mètode dels elements finits (FEM)
La Viquipèdia parla del polariscopi, però NO diu:

que el polariscopi és l'origen de la fotoelasticitat,

ni que això porta al mètode dels elements finits,

ni que el FEM s'utilitza en enginyeria automobilística moderna.

Això és una connexió tecnològica contemporània, absent de la Viquipèdia.

8. La lectura "nacional catalana" del treball científic d'Aragó
La Viquipèdia presenta Aragó com a científic francès d'origen rossellonès. Aquest article el presenta com:

científic català,

parlant català,

treballant sobre territori catalanoparlant,

utilitzant un mapa català,

i precursor de conceptes moderns.

Aquesta reinterpretació nacional no apareix a la Viquipèdia.

Conclusió: què diu aquest article que NO diu la Viquipèdia?
En síntesi:

? 1. Aragó com a precursor directe d'Einstein.
? 2. Aragó com a catalanoparlant en un sistema escolar francès hostil.
? 3. L'experiment com a "primer mapa dels Països Catalans".
? 4. Context polític napoleònic ampliat (Ferran VII, Etrúria).
? 5. La família Aragó com a "dinastia republicana catalana".
? 6. Aragó com a president català de França i abolicionista.
? 7. El polariscopi com a origen del FEM modern.
? 8. Una lectura nacional catalana del seu treball científic.
És un article interpretatiu, narratiu, cultural i polític, que aporta una visió que la Viquipèdia —més neutra i descriptiva— no inclou.